

Augstskolās pilnveido sadarbību ar studējošajiem trešo valstu pilsoņiem

IK ILZE BRINKMANE

Lai pilnveidotu un paplašinātu dažādu institūciju un profesionāļu sadarbību ar trešo valstu pilsoņiem (ikviena persona, kas nav Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu, Eiropas Ekonomiskās zonas (EEZ) valstu vai Šveices Konfederācijas pilsonis) un stiprinātu viņu prasmes un spēju īstenot integrācijas pasākumus, biedrība „Patvērums „Drošā māja”” ar sadarbības partneri biedrību „Latvijas augstskolu un koledžu mūžizglītības asociācija” kopš pagājušā gada nogales īsteno projektu „Starpinstitucionālās un starpprofesionālās sadarbības pilnveidošana darbam ar trešo valstu pilsoņiem”. Projekta specifiskais mērķis ir stiprināt spēju īstenot integrācijas pasākumus dažādos pakalpojumu sniegšanas līmeņos, kā arī stiprināt iesaistīto speciālistu daudzveidības pārzināšanas un starpkultūru dialoga prasmes.

Latvijas augstākās izglītības un augstskolu attīstības nacionālajā koncepcijā 2013.–2020. gadam augstākās izglītības internacionalizācija ir norādīta kā prioritāte augstākās izglītības sistēmas modernizācijas ietvaros, vienlaikus nezaudējot tās stratēģisko saikni ar valsts attīstības un konkurētspējas jautājumiem.

Internacionalizācija kā prioritāte

Franka Kraushāra (*Frank Kraushaar*) un **Maijas Veides** publikācijā „Augstākās izglītības internacionalizācija Latvijā?”, kas ir tapusi Centrālās Baltijas jūras reģiona (CBJR) valstu projekta „Expāt: inovatīvi pakalpojumi starptautisku talantu piesaistei – ērta pieeja CBJR” īstenošanas rezultātā, ir uzsvērts, ka par vienu no būtiskākajiem augstākās izglītības internacionalizācijas šķēršļiem bieži tiek minēts sarežģītais birokrātiskais process uzturēšanās un darba atļauju iegūšanai trešo valstu pilsoņiem. Otru ar internacionalizāciju saistīto problēmu bloku varētu definēt kā iekšējos jeb subjektīvos aspektus. Galvenie no tiem būtu valodas barjera, atšķirības sabiedrībā un sadzīvē, kā arī nepieciešamie pakalpojumi šo problēmu risināšanai.

Pētījuma autori uzskata: ja internacionalizācija tiek iekļauta mērķtiecīgā augstākās izglītības attīstības stratēģijā un īstenota kā valsts prioritāte, nevis kā bla-

kusiedarbība integrācijai ES, tā varētu sniegt nozīmīgu ieguldījumu Latvijas augstskolu kvalitātes uzlabošanā un konkurētspējas paaugstināšanā.

Augstskolu pieredze sadarbībā ar ārvalstu pilsoņiem

Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Ārzemju studentu departamenta direktora vietniece Zane Purlaura stāsta, ka studēt gribētāji no citām zemēm Latvijā ierodas jau kopš 1991. gada un pārsvarā viņi ir bijuši un joprojām ir trešo valstu pilsoņi. Sākotnēji braukuši Libānas pilsoņi, bet, pievienojoties ES un mainoties iebraukšanas kārtībai valstī, pēdējā laikā ir arī studenti no Centrālās valstīm (Uzbekistānas, Kazahstānas), kā arī Azerbaidžānas, Indijas, Krievijas.

Atbildot uz jautājumu, vai un cik sagatavoti RTU darbinieki un mācībspēki ir savstarpējai komunikācijai ar dažādu kultūru pārstāvjiem, Z. Purlaura apgalvo, ka lielu pārpratumu vai nesaskaņu nav bijis.

„Mums ir liela pieredze, jo darbinieki Valsts administrācijas skolas kursos ir apguvuši starpkultūru komunikācijas prasmes. Līdzīgus kursus organizējam arī RTU Karjeras centrā,” stāsta Z. Purlaura un piebilst, ka visbiežākā problēma darbā ar trešo valstu studentiem ir viņu neizdarība kādā jautājumā. Piemēram, līdz galam neizlasīti vai neizprasti līguma noteikumi, novēloti iesniegti dokumenti, tādējādi tiek pārkāpti uzturēšanās atļaujas termiņi. „Viņi tad ir neizpratnē, kāpēc jāmaksā soda nauda Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē. Pārpratumus daļēji skaidrojam ar to, ka viņi visu laiku ir bijuši vecāku paspārnē, bet tagad viņi paši nokļuvuši svešā zemē un atbildība par visu jāuzņemas pašiem,” secina Z. Purlaura. Taču, lai kļiedētu bezpalīdzību, jau sen ir iedibināta sistēma un kārtība, ka vecāko kursu studenti sagaida ārvalstu pilsoņus lidostā, aizved uz dienesta viesnīcu, palīdz iegādāties SIM karti, atvērt bankas kontu utt., tā ka tiek izradīta pietiekama pretimnākšana.

Ārzemju studentu departamenta direktora vietniece skaidro, ka atbalsta struktūras ir nodrošinātas gan latviešu, gan ārvalstu studentiem. Viņi ir pārstāvēti Studentu parlamentā, ir pieejams

Karjeras centrs, iespēja iesaistīties ārpusstudiju aktivitātēs – sportot u. tml.

„Ja runājam par integrācijas iespējām, tad tiek piedāvāts ļoti daudz, lai viņi to varētu darīt. Īpaši vieno sporta spēles, piemēram, ir izveidotas Nigērijas, Uzbekistānas un Kazahstānas futbola komandas, ir kopējās komandas, kur apvienojušies spēlētāji no dažādām valstīm, protams, arī Latvijas. RTU sporta kompleksā organizējam dažādas sadraudzības spēles, notiek tematiskie vakari,” atklāj Z. Purlaura. Lai ārvalstu studenti tuvāk iepazītu Latvijas dabu un kultūru, katru gadu tiek organizēta divu dienu ekskursiju uz kādu no novadiem – Vidzemi, Kurzemi.

Vai ir nācies risināt kādus starpkultūru pārpratumus? Z. Purlaura min, ka tādi, protams, rodas, jo jaunieši nāk no dažādām ģimenēm, citas kultūras un vides, bet tas netraucē saprasties un sastrādāties. Viņa norāda: „Pieredzes apmaiņā esam bijuši visās valstīs, no kurienes ir studenti, tāpēc varam izprast, kāpēc viņi runā un izturas tieši tā.”

Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Starptautiskās sadarbības centra vadītājs Voldemārs Bariss stāsta, ka no trešajām valstīm (tagad arī no „Erasmus+” partnervalstīm) LLU ir tikai apmaiņas studenti no Kazahstānas, kuri ir saņēmuši Kazahstānas valdības stipendijas. Šajā studiju gadā tādu ir bijis 37.

„Pilna laika studējošo no trešajām valstīm mums pašlaik nav, bet intensīvi strādājam, lai būtu.

LLU piedalās „Erasmus” mobilitātes programmā kopš 1999. gada, un tai ir piešķirta Erasmus Universitātes harta, kas ir garantija mobilitātes kvalitātes nodrošināšanai. Gan LLU Starptautiskās sadarbības centra koordinatori, gan docētājiem ir pietiekama komunikācijas pieredze darbam ar ārvalstniekiem,” atzīst V. Bariss, piebilstot, ka ikdienā ārvalstu studentiem padomus sniedz un viņiem praktiski palīdz fakultāšu ārējo sakaru koordinatori. Studentiem tiek organizētas ekskursijas, viņi kopā ar vietējiem studentiem piedalās kultūras pasākumos, ir atvēlēts laiks sporta nodarbībām Sporta namā.

Kur mācībspēks smeļas zināšanas, lai starpkultūru komunikācijas process noritētu veiksmīgi? LLU Starptautiskās sadarbības

centra vadītājs atklāj, ka galvenie resursi darba ar ārvalstu studentiem pilnveidei ir pieredzes apmaiņas pasākumi gan ar citām Latvijas augstskolām, gan starptautiskie ārējo sakaru koordinātoru forumi, kur cenšas atrast un pārņemt labāko praksi.

Lai gan īpašas problēmas starpkultūru komunikācijas aspektā neesot bijušas, jo darbinieki izprot citu kultūru pārstāvju pasaules uztveres un uzvedības specifiku, dažas īpatnības darbā ar Kazahstānas studentiem ir novērotas. V. Bariss stāsta: „Viņiem precīzi un detalizēti ir jānorāda, ko un kā darīt, viņi nav raduši paši uzņemties iniciatīvu; mēs esam parādīti, ka viss tiek darīts savlaicīgi, laikā un precīzi, bet viņiem šādas darba disciplīnas prasības nav ierastas; ārvalstu studenti, īpaši no dienvidu valstīm, ir dzīvespriecīgi un temperamentīgāki nekā latvieši, to mūsu dienesta viesnīcu dežurantes un komandantes ne vienmēr saprot; sadzīves līmenī nedaudz traucē valodas barjera.”

Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Akadēmisko un starptautisko sakaru departamenta pārstāvji informē, ka RSU patlaban kopumā studē 53 studenti no Albānijas, Izraēlas, Indijas, Šrilankas, Afganistānas, Kanādas, Azerbaidžānas, Ukrainas, Uzbekistānas, Krievijas, Gruzijas, ASV, Turcijas, Honkongas, Nepālas, Ēģiptes un Kazahstānas. Pārsvarā studē medicīnu, daži – zobārstniecību.

Saskarsmē grūtības izpaužas kā kāda jautājuma ilgāka risināšana, nekā tas patiesībā būtu nepieciešams. Problēmjaucājumi vairākumā gadījumu ir sadzīviski vai saistīti ar formalitāšu nokārtošanu, lai uzturētos Latvijā. Kā norāda departamenta pārstāvji, šādu gadījumu esot maz un tie pamatā rodas kultūras un mentalitātes atšķirību dēļ. Viņuprāt, savu lomu tajā spēlē arī kultūršoks, ar ko daļa studentu sastopas, ierodoties Rīgā.

Katrā uzņemšanā RSU visiem jaunajiem ārvalstu studentiem, arī ES un EEZ pilsoņiem, nodrošina mentoros, kas ir pašreizējie RSU studenti gan no latviešu, gan ārvalstnieku plūsmām. Mentori jau pirms studentu ierašanās ar viņiem sazinās un ierodoties palīdz jaunajiem studentiem iepazīt Rīgu un universitāti. Šī

Ir plānots, ka projekta „Starpinstitucionālās un starpprofesionālās sadarbības pilnveidošana darbam ar trešo valstu pilsoņiem” ietvaros noritēs šādas aktivitātes:

- 8.–10. aprīlī notiks mācības „Augstskolu un koledžu pedagoģiskā un administratīvā personāla kompetences uzlabošana darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem”;

- kopējā dialoga veidošanai starp augstskolu un koledžu pedagoģisko un administratīvo personālu, trešo valstu valstspiederīgajiem augstskolu studentiem un speciālistiem (konsultantiem) 15. aprīlī RTU telpās Āzenes ielā 22 (11. stāva konferenču zālē) tiks organizēta „Diskusija / kontaktbirža”, kuras galvenais mērķis būs saprast katras iesaistītās puses viedokli par pašreizējo situāciju un darbu ar trešo valstu valstspiederīgajiem augstskolās un koledžās, kā arī izstrādāt ieteikumus augstākās izglītības iestādēm par darbu ar trešo valstu valstspiederīgajiem studentiem.

programma darbojas ar mērķi samazināt kultūršoku un tādējādi arī atvieglot ieušanos jaunā valstī.

Papildus tam RSU tiek rīkota arī orientācijas nedēļa, kuras laikā studentus iepazīstina kā ar mācību procesu, tā arī ar latviešu kultūru un dzīvesveidu. Pasākumi ir preventīva rakstura, lai potenciāli novērstu problēmas, ar ko studenti varētu sastapties. Ārvalstu studenti arī saņem nepārtrauktu atbalstu no atbildīgajām struktūrvienībām, kur viņi jebkurā laikā var vērsties gan ar jautājumiem par studijām, gan arī ar jebkādiem sadzīviskiem jautājumiem.

Atbildot uz jautājumu, kur un kā ir ieguvuši attiecīgās zināšanas, RSU Akadēmisko un starptautisko sakaru departamenta pārstāvji atklāj, ka, viņuprāt, praktiskā pieredze ir labākais veids, kā apgūt un labāk izprast citas kultūras un to, kā ar tām efektīvāk strādāt. Lielais ārvalstu studentu skaits dod iespēju redzēt ļoti dažādas kultūras un arī cilvēku tipus, ļaujot iegūt šo tik ļoti nepieciešamo pieredzi, lai katrā nākamajā uzņemšanā komunikāciju padarītu vēl efektīvāku. ■

Projektu līdzfinansē ES. Projekta „Starpinstitucionālās un starpprofesionālās sadarbības pilnveidošana darbam ar trešo valstu pilsoņiem” īstenošana tiek finansēta šādi: 75 % no Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda un 25 % no valsts budžeta līdzekļiem. Šī publikācija ir veidota ar Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda atbalstu. Par publikācijas saturu atbild biedrība „Patvērums „Drošā māja””. Granta līguma Nr. IF/2013/3/4.

